

MORT A DATA FIXA

UN CONTE DE

PERE CALDERS

IL·LUSTRACIONS DE CESC



El metge m'acabava de dir que tenia vida per un any i això (perquè es vegi com són les coses) em donava una gran força.

Per tal de parar una mica el cop —dic jo— el doctor em va fer una carícia a l'esquena en el moment de cobrar.

—Ara: nosaltres també ens equivoquem... —digué.

(Va riure com una hiena i va afegir):

—Ja sabeu les històries d'anàlisis i de radiografies canviades per infermeres distretes. Aneu fent i no us hi amoïneu gaire. Us sorprendrà comprovar la quantitat de gent que ha de morir en el transcurs d'aquest any de terme que teniu. Gent tranquil·la i desprevinguda, que no sospita res. Vós, almenys...

—I tant, i tant! —vaig respondre amb una veu prima—. No sé pas con agrair-ho prou.

Al carrer, em va passar allò tan conegut de veure-ho tot sota una nova llum. Els anuncis, que sempre m'havien desvetllat el desfici de comprar (sobretot els lluminosos o els de molts colors) em deixaven indiferent. Abans, havia d'entrar a les botigues adelerat, temorós que s'acabés la mercaderia que desitjava, com si el temps fugís sense esperar-me. Aleshores, en canvi, em feia l'efecte que hi havia temps per a tot. Per què, Senyor? Per què?

En arribar a casa, em va obrir la tia Assumpció.

—Estàs groc. Què tens?

—Res —vaig respondre per fora.

Per dins pensava: «No poc!»

El costat dret, que és per on m'havia de venir la fiblada segons el metge, no em feia gens de mal; m'hi clavava els dits, me'l premia amb la mà i trobava la resposta de la carn de sempre, com si per allí no hagués de fugir cap alè. «A veure si m'auran trabucats la fitxa!», em deia amb un raig d'esperança freda, sense refiar-me'n.

—Soparàs ara o després? —preguntà la tia.

—Després. Tinc una feina urgent.

A casa fèiem dos torns per qüestió de diferència d'horaris, i jo era l'únic que podia escollir. La tia va mirar-me compungida i no es pogué estar de dir-me que a ella no l'enganyava. «Te'n passa alguna», afirmà.

«I grossa!», responia jo mentalment.

—No, no. No em passa res.

Vaig tancar-me a la meua cambra de treball-dormitori. Allí ho tenia tot a mà: els papers, les pertinences perso-

nals, els records que es podien arxivar i fotografies de dones que, d'ací d'allà, m'havien fet bon efecte.

Assegut davant l'escripcia, amb els braços encruats i la mirada perduda, pensava: «Si això no és una cruïlla, ni mai!» Els homes blancs som així, i fins i tot en els moments que és millor estar-se quiet, tenim el desfici de prendre decisions. Jo, en aquells moments, estava segur que m'havia de traçar això tan estrany que en diem una línia de conducta.

Instintivament, vaig obrir el calaix on guardava la llibreta de la Caixa d'Estalvis. Tot fullejant-la, tenia una dolça embriaguesa de fer el bé. Que es pogués dir de mi, en relleu: «Ha passat com una arada benefactora», potser sota un R.I.P. de lletres de bronze. Però era notori que estirava més el braç que la màniga, perquè només tenia cinc mil tres-cents pessetes. La làpida que havia imaginat fugaçment ja valdria més diners. Hi havia, és clar, el bé a base d'idees, però no se me n'acudia cap; el bé és una carrega que, en un any i amb pocs recursos, no es pot cursar brillantment. Què podia fer, doncs, amb la poca vida que em quedava?

Se m'acudi de sobte que si com a just ja no tenia temps d'arribar a cap de brot, potser com a pecador se m'oferien bones perspectives. El pecat es pot improvisar i, des del punt de vista publicitari, és més agraït; a més, així com d'una bona persona se'n fa un cabal discret i per arribar a sant s'ha d'ésser un veritable geni, es pot arribar a pecador notable sense que calgui una inspiració excessiva. I el pecador (això va tàcitament comprès en el fons de moltes doctrines) és necessari, perquè sense ell no seria possible la redempció, que és una de les coses més sublimes que es poden fer amb pocs diners.

(La tia Assumpció va trucar a la porta.)

—Si vols sopar ara —digué a través dels batents— et podria fer un buit entre el primer i el segon torn. Hi ha escalivada i truita de mongetes...

—No tinc gana. Només prendré un vas de llet abans de ficar-me al llit.

La tia s'allunyà i jo vaig reprendre les meves cavil·lacions. Sí, els homes bons tenen poca demanda, i per a feines senzilles: cobrar a domicili i vigilar de nits, o guardar calaixos i caixes de compromís. En canvi, els dolents van buscadíssims: missioners, la policia, l'Exèrcit de Salvació, solemnes institu-

cions reformadores i milers i milers de mares solteres els van al darrera traient el fetge per la boca.

Bé; en aquests pensaments hi havia maldat, però si volia ser pecador havia de començar d'una manera o altra, i de seguida. I crec que tothom es farà càrrec del meu estat d'esperit; cada vegada que pensava en els dotze mesos que em quedaven, em feia un salt el cor.

A la nit, regirant-me i fent un embolic amb els llençols, rumiava formes de pecar i la majoria em feien mandra. O em semblaven massa corrents i no valien la pena. Per fi, a dos quarts d'una (acabava de sentir el toc del rellotge de pesos de la sala), se'm va ocórrer una idea excel·lent: enganyar l'Alicia, la veïna del pis de sota. De sobte, vaig tenir l'evidència que combinar l'obligació amb la devoció era una hàbil manera de complir.

L'Alicia tenia vint-i-un anys i era una noia bonica, més aviat plena. Per fora, en tot el que feia referència al seu envoltant carnal, no tan sols m'agradava, sinó que em produïa un veritable entusiasme. Però per dins (en qüestions d'esperit i d'estil) era un tros de quòndiam. Que se'm perdoni una expressió tan vulgar aplicada a un ésser aparentment adorable! L'Alicia i la seva mare feia temps que em volien arreplegar amb finalitats nupcials i jo m'excusava pretextant diferències sobre el dot. En realitat, el concepte matrimonial «per tota la vida» aplicat a la companyia de l'Alicia em causava esgarriances. Tanmateix, era evident que, fins i tot considerant-la en la seva totalitat, la meua vida permetia aleshores projectes que es podien abastar amb una mirada curta.

Em sabia greu que algú interpretés l'engany que em proposava com una simple murriera de galant diumenge, allò que en diuen burlar-se d'una donzella. Mai no se m'acudiria tractar barroerament un objecte tan delicat! No: la meua mentida atacava més l'esperit que el cos i centraria la trampa a donar al concepte «per sempre» una durada de dotze mesos.

L'endemà a una hora adient, net i mudat, vaig baixar a casa de l'Alicia. Solemne i amb gravetat deliberada, vaig emprendre el pare de la noia amb aquestes paraules:

—Tinc l'honor de demanar la mà de la seva filla *in articulo mortis*.

Val a dir que m'emparava en una impunitat que treia heroisme a la meua empena inicial, perquè els progenitors de l'Alicia eren senzills i no podien seguir segons quines agudeses. El pare era fuster de ribera (una professió en crisi) i la mare tenia una parada d'herbes als afores d'un mercat. La mateixa Alicia només havia fet costura amb unes monges bosquetanes i semblava que no va acabar els estudis.

La mare, amb un somriure d'orella a orella, digué:

—Ara sí que em voldria morir!

I el pare, recelós, va preguntar:

—*In articulo* què diu?

—Res, res! —vaig respondre—. Tot llis i de bon veure: ens casarem pel civil i per l'església, i si ha més maneres de lligar-ho, aquí em tenen dispostat a tot.

—Oh, *darling!* —digué l'Alicia, que era la senyoreta més cursi del barri.

Jo l'hauria esclafada. Era per aquestes coses que despertava en mi un odi primitiu i salvatge; però em despertava també altres instints dels començaments de l'espècie i una mirada a la seva silueta —historiada i sinuosa— em va convèncer de la imminència d'una agonia divertida i plena d'agradables sobresalts. No crec que hi hagi gaires moribunds tan engrescats com ho estava jo en aquella circumstància.

Vam fer els tractes d'acord amb l'estira i aflixa avial: que si ella aportaria l'armari mirall i el matalàs, i que si jo em comprometia a tals i tals despeses. Sí: jo deia que sí a tot, perquè el que tenia per perdre era una vida que cabia en un bloc de calendari. Tres-cents seixanta-cinc fulls amb santoral i un acudit al darrera.

La mare de l'Alicia havia fet un punt que passéssim la lluna de mel a Mallorca. A mi no em venia d'aquí, però les raons sabudes, i anarem a l'illa. Però vaig veure el paisatge, de debò? No. M'alçava del llit a migdia, m'abocava al balcó, escabellat i mastegant el raspallet de les dents; mirava el mar i els banyistes com si es tractés d'una postal de colors adreçada a un altre l'Alicia, mentrestant, s'arrijava amb els molls.

De vegades tenia una angúnia difícil d'explicar. ¿Per on venia la mort? I, sobretot, ¿per què venia tant de purtetes que ni tan sols en sentia el trepig? Perquè el cas és que em trobava bé treia un bon partit de la situació. L'Alicia, a mesura que s'assossegava, s'anava tornant més bèstia i com que l'illusió tendia cap a les etapes tranquil·les, sortia a flor una normalitat alarmant.

Recordo que, de tornada, quan omentava amb els altres passatgers que després de tot, eren unes quantes hores de viatge, una pregunta de compiació interior em va aturar la respiració.



ció: ¿I si, jugant, jugant, m'hagués embarcat per més de dotze mesos? L'Alicia, fent voltejar un tul, corria per coberta i cantava amb veu de faset, d'una manera grotesca.

Tant alarmat estava, que l'endemà d'haver arribat a Barcelona vaig anar a trobar el metge.

—Doctor —que faig jo— ¿n'està ben segur dels meus microbis?

—Oh, microbis, microbis... —respongué el metge, amb un vague gest de les mans—. Són caparruts i arbitraris. Però el que se us menja a vos és una altra cosa. Adelaida! —va cridar.

I comparegué l'infermera.

—Porti'm la fitxa d'aquest senyor —va manar-li.

L'hi portà i el doctor va contemplar la llargament, en comptes d'examinarme a mi.

—Sí —digué—. Dotze mesos. Entre els preparatius de la boda i el viatge de nuvis ja us n'heu barrotat un i mig...

—Però no em fa mal res. ¿Es normal això?

—Va com va. Us podria receptar unes pastilles que fan punxades al costat dret, però treuen la gana. No sóc partidari de la sobremedicació. Esforceu-vos! El malalt ha d'ajudar.

Es va plantar aquí i la senyoreta Adelaida m'acompanyà fins a la porta. A casa, l'Alicia era un problema. Va donar-li per portar-me la contrària.

—Jo et contradic i fora! —deia. La conversa no existia entre nosaltres i, en sentit figurat, ens buscàvem els ulls amb les unghes. Encara ens quedaven algunes nits molt estimables, però ja se sap: un èxtasi breu, un son profund i tot l'endemà per a lamentar-ho.

Jo no em cansava de tornar i tornar a casa del metge, tot i que les visites eren a setanta-cinc pessetes cada una.

—Fa el seu curs això, doctor? —li preguntava—. Anem bé?

—D'aquella manera —em responia desmenjat—. El cor aguanta molt i tindrem feina. Però vuit mesos passaràn de seguida, i és tot el temps que us queda. De moment, res de vi ni de tabac!

—No fumo ni bec, doctor...

—Malament! Doncs priveu-vos de les coses que us agradin més. Vos mateix! Penseu que el gust allarga la vida.

El doctor havia endevinat alguna cosa i em seguia el corrent. L'Alicia també; vull dir que l'Alicia endevinava, però era molt lluny de seguir-me el corrent. Amb el misteriós sentit premonitori que tenen de vegades els imbecils, l'Alicia em deia:

—Tu tens pressa per anar-te'n a algun lloc estrany. Tu a mi no me la claves!

I m'agafava les solapes i, forassenyada, afegia:

—Però t'aguanten! Estàs massa compromès!

Un dijous a migdia vaig tenir un rodament de cap i, ple d'esperança, vaig anar a casa del metge. Per camí (volia caminar per aclarir-me les idees) pensava com són d'indescifrables els dies, les setmanes i els mesos, de vegades tan curts i d'altres tan llargs, segons com se'ls enfila. Encara em faltava mig any i ho veia com una muntanya.

Al carrer de Balmes, gairebé xamfrà amb el de Mallorca, un autobús va aixafar un jove molt ben vestit que duia un ram de clavells. Pel soroll que va fer-li l'esquelet, no hi havia dubte. Vaig pensar: «Vet aquí un que, sense necessitat de dates fixes, ha mort empolainat i digne, sense amollar les flors».

I no era pas ell tot sol, perquè en illes mediterrànies i en costes asiàtiques, en ciutats americanes o en carreteres europees, la gent moria diàriament a la impensada, amb un gest d'estupefacció i, si els quedava temps, d'inútil protesta.

«I espera't!», em deia tot fent via. «Ja m'han previngut que mentre jo faig cua tocat de mort, milers de ciutadans plens de salut se n'aniran sense avisar». Tot rumiant si això era o no un consol, i en el punt que acordava que a mi no em servia de res, vaig arribar a lloc.

El metge no es va afectar gens per la notícia del rodament de cap. És més: em va mirar l'iris amb un llumet i em preguntà si havia esmorzat bé.

—Doncs aquí ho teniu. Això és gana. A frec de migdia, ja us ho podíeu pensar!

—I l'altra cosa com va, doctor? —vaig dir, per dissimular la torbació.

—Va fent. Madura com una poma...

Però en el meu costat dret ni tan sols hi posava les mans; la malaltia central se la mirava de lluny i a través de la fitxa. «Aquest tipus —reclava jo—, té por d'encomanar-s'ho.»

El metge, aquell dia, semblava absoort i preocupat. Em va espantar; va fer dues voltes pel consultori, amb les mans agafades al darrera i, de cop, es va deixar caure a la butaca i es recolzà a l'escriptori.

Digué:

—Bo que hàgiu vingut! Tot avui que tinc mal de cap i me n'he distret, però us volia telefonar. Us he de comunicar una notícia plena de transcendència. Per favor, tingueu calma.

Jo tremolava de cap a peus. Els metges, quan es posen així, em fan basarda. Ja sé que algú m'acusarà d'aprensiv i que la resignació (un cop s'ha acceptat el que havia acceptat jo) és una forta muralla. Tanmateix, sempre temem el pitjor, encara que sigui d'una manera abstracta. Un cosa pitjor

qui especula, avui dia, amb un recurs tan condemnat pel dogma? Mal per mal, m'atreia més la idea d'escanyar l'Alicia i fins i tot em vaig trobar fent rodona amb les mans per a emprovar la mida del seu coll. I el bo era que, mentre ho feia, estava segur que mai no tocaria l'Alicia amb finalitats funeràries, degut segurament a la dolcesa del record dels contactes alegres. Era curiós com, tot pensant i derivant les càbales, aprofitava el viatge per a escanyar també la mare de l'Alicia i amb la imaginació veia com el pare, impressionat per dues desaparicions tan cruels, queia fulminat prement-se el pit amb totes dues mans. Tot això em consolava, però no em feia gaire servei.

Confús i ple de sentiments contradictoris, vaig prendre una orxata en un quiosc de la plaça de la Universitat. I tot xuclant el tubet de plàstic, se'm va ocórrer que, sense necessitat de suicidar-me, podia morir bonament per



que hi ha, precisament, darrera la paret més prima i més baixa de la muralla.

El doctor —que tenia la sala d'espera plena—, era partidari d'abreujar:

—Hi ha un remei específic contra la vostra malaltia —digué—. Una investigació recent que he seguit de prop i que, en bona part, m'és deguda.

—Ah, bah! —vaig respondre, sobtadament tranquil·lit—. Provatúres! D'aquí a un parell de mesos diran que dispensem, que ha estat un error.

—Amic meu: va de veres. Eficàcia comprovada clínicament i radiològicament. Es dur canviar d'idea, però ara que ja no temieu la mort, l'haureu de tornar a tómer.

—No hi ha sortida?

—Ni una!

Va omplir precipitadament un full del receptari i me'l va allargar.

—Si és a fi de bé, us felicito —digué—. Feu-vos-en càrrec: com a metge, el meu paper és claríssim.

—I l'Alicia? —se'm va escapar de dir.

—Saludeu-la de part meua i recomaneu-li que es vigili el pes.

(El metge va riure de compliment i prosseguí:)

—Ara em preocupa més ella que no pas vos!

—A mi també! —vaig replicar amb el cor a la mà.

Sí, era ben cert. L'Alicia em preocupava. En el meu cas (cadascú se sap les seves coses) era pitjor un matrimoni llarg que una vida curta.

Novament al carrer, caminant amb el cap cot, tenia el pensament ple de finals d'acte a base de suicidis. ¿Però

inhibició. Es clar! ¿Qui em feia encarregar la medicina? Aquestes coses, per sort, encara són voluntàries. Sense desplegar la recepta —ni tan sols l'havia llegida—, vaig fer-la miques; l'anava a escampar per terra, però la mirada severa d'un guàrdia urbà va obligar-me a deixar-la en una paperera.

En arribar a casa, va obrir-me la porta, amb els ulls esbatanats i una expressió d'estupor. Sense engaltar, em digué:

—La senyoreta ha fugit amb el tintorer!

—Com? Sense més ni més?

—No. Ha deixat una carta.

Va donar-me una nota perfumada (sàdica delicadesa), que deia:

«Xato, a mi tu no m'enganyes; t'estàs morint d'amagat amb la il·lusió de deixar-me plantada. Però servidora no és d'aquestes que es deixen enredar.

Me'n vaig amb l'Ernest, el tintorer de baix de casa, que és educat i té ganes de viatjar. A mi m'encanta viatjar, i no cal que em busquis. Quan descansis, descansa en pau.

Alicia.»

Em vaig fer creus de la saviesa dels arguments superiors, de com les vides són combinades a manera de peces mogudes per un gran jugador d'escacs. Per tots aquells volts se sabia que el tintorer estava a punt de fer fallida, i es veu que a l'hora d'enfonsar-se li havia vingut de gust naufragar amb l'Alicia. Fet i fet, com jo. No el podia pas recriminar.

Satisfet, feliç, vaig respirar a fons i fou llavors, precisament, que vaig sentir una petita punxada al costat dret.

«Ep, la recepta!», vaig pensar. Les coses havien canviat (no caldria dir-ho), i vaig telefonar de seguida a casa del metge:

—Que hi ha el doctor?

—Pobret! —va responde'm la senyoreta Adelaida, tota plorosa—. Encara està calent: acaba de morir d'un atac cerebral i feina hem tingut per treure'l de la cadira.

Es veu que el metge era un dels apuntats per a morir mentre jo agonitzava i, en el fons, no em podia estranyar una desaparició més entre tantes.

Però la recepta em tenia amoïnada. Vaig córrer de seguida a furgar la paperera pública on havia llençat els trossos i ja l'havien buidada. Tothom em va dir que era una causa perduda i m'aconsellaren que em distraigués pensant en altres coses.

Començà per a mi un pesat trescar pels consultoris. El resultat sempre era el mateix.

—No tenim coneixement de cap remei per a aquesta malaltia —em deien els facultatius—. Però el doctor X era molt capaç i estudiós, i si ell us va dir que n'hi ha algun, és que hi és. Qui sap si ell mateix... Era un home de laboratori cal; buscar entre els seus papers.

—Ja ho he intentat —deia jo—. Però la senyoreta Adelaida està trastornada i ho ha capgirat tot.

—I els col·laboradors? Els parents o els amics? —em preguntaven de vegades.

—No en tenia. Era un home d'una peça, un solitari.

—En aquest cas —el metge s'aixecava i em donava la mà—, la resignació és una bona consellera. Després de tot, la vida... Avui hi som i demà... En fi: vostè ja és prou gran. Si no ens veiem més, que tingui un trànsit feliç!

El medicament que m'havia de salvar va convertir-se en un misteri impenetrable.

Ara som a primeries d'hivern i estic assegut davant de la finestra, amb una manta de dibuix escocès sobre les cames, i duc un bufanda que més aviat m'engavanya. Si no s'assemblés massa a un estat femení de bona esperança, diria que he passat del compte. Ja fa setze mesos i res...

Cap al tard, a través dels vidres entelats, lleigeixo el diari lluminós de l'altra banda de la plaça. Les lletres caminen apressades per una mena de cornisa: «A Bogotà s'estimba un autobús... Trenta morts... Un avió cau a Irlanda... Vint-i-dos morts... Explota un tanc de gas a Gràcia... Cinc morts...»

Sobre els genolls, tinc estès el diari, que va ple dels morts del Congo i d'altres indrets geogràfics. «A veure si et deixaran sol!», penso de vegades, tot encongit de cor.

Molt sovint somnió l'Alicia. Em feia tanta companyia, després de tot, entre la roba nocturna! Quan brodo el sonni, la veig brandant la recepta i em desperto tot sacsejat per l'esperança: si vinguessin de cop i volta totes dues, l'Alicia i la recepta! Que entressin pel mateix forat oníric per on desaparegués la tia Assumpció!

Coses de malalt, és clar. El costat dret em punxa de vegades, potser per aprensiv o pel que sigui. M'arreglo la manta i continuo llegint l'alfabet de bombetes: «Quinze morts a França... Dotze a Itàlia... Trenta-cinc a l'Argentina...» La veritat és que ja no hi trobo plaer. Que en som de llepafils! Com ens arriben a embafar els requisits! Ja només em dona gust plànyer-me a mi mateix. De tant en tant, em giro cap al mirall de la cònsola i sorprenco una mirada trista i un somriure furtiu, un plec de llavis eixuts que em fa molta companyia.

EN EL NÚMERO PRÒXIM

TRES I NO RES

CONTE INEDIT DE

MIQUEL LLOR